

ПРОСОДИЧНА ІДЕНТИФІКАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО СТАТУСУ КАЗКОВОЇ ДИСКУРСИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ У АНГЛОМОВНОМУ КАЗКОВОМУ ДИСКУРСІ

PROSODICAL IDENTIFICATION OF THE SOCIAL STATUS OF A FAIRY TALE DISCURSIVE PERSONALITY IN THE ENGLISH FAIRY TALE DISCOURSE

Чеботарьова А.О.,

orcid.org/0000-0001-6216-5247

викладач кафедри англійської філології та методики викладання іноземної мови, аспірант Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Людське мовлення виконує не тільки функцію інформаційного обміну, воно є своєрідною візитною картою мовця та індикатором його положення у суспільстві. У наведеній статті на матеріалі англійського казкового дискурсу аналізуються постулати спілкування, просодичні особливості мовленнєвого репертуару казкової дискурсивної особистості та їх співвідношення з її соціальним статусом.

Проведене дослідження дозволило встановити, що соціально-економічний фактор є одним із вирішальних параметрів, який визначає тип комунікативних відносин, встановлюючи домінування/ субординацію чи паритет між співрозмовниками. Положення казкового індивіда у соціальній ієрархії також відбивається і на формуванні комунікативних потреб/інтенцій казкового мовця та окреслює ефективні способи їх реалізації. Узагальнено, що розгортання комунікативного процесу та розкриття потенціалу інтонаційної організації мовлення є можливим у двох типах ситуацій: соціальної рівності та соціальної нерівності.

Відповідно до цих ситуацій спілкування та типу комунікативних відносин мовець обирає певний набір просодичних засобів. Так, наприклад, у ситуаціях соціальної нерівності казкова дискурсивна особистість з вищим соціальним статусом намагається чинити вплив на свого співрозмовника, оперуючи владною, впевненою інтонацією та наказовим тоном. При цьому респонсивні ходи комунікативного партнера нижчого рангу передбачають тихішу інтонацію та відповідний тон мовлення.

У ситуаціях спілкування, коли комунікативні партнери конструюють рівноправні стосунки, їх інтенцією є співпраця та пошук компромісів. Вербальна та просодична складові транслують відкритість та довіру одне одному. Рівностатусні партнери тримають курс на створення сприятливої атмосфери та залежно від своїх комунікативних потреб інкорпують багатоспекторне просодичне варіювання.

Ключові слова: соціальний статус, просодичний компонент, казковий мовець, соціальна рівність, соціальна нерівність.

Information exchange is not the only function human speech performs, it is a kind of calling card of the speaker and an indicator of his position in society. In this paper the postulates of communication, prosodic features of the speech repertoire used by a fairy tale discursive personality and their correlation with its social status are analyzed based on the material of the English fairy tale discourse.

The conducted investigation made it possible to conclude: the socio-economic factor is one of the decisive parameters that determines the type of communicative relations, establishing dominance/subordination or parity between interlocutors. The position of the fairy tale individual in the social hierarchy influences the formation of fairy tale speaker's communicative needs/intentions and outlines effective tools for their implementation. It is summarized that the development of the communicative process and the disclosure of intonation potential is possible in two types of situations: social equality and social inequality.

According to these communication situations and the type of communicative relations, the speaker chooses a certain set of prosodic means. So, for example, in situations of social inequality, a fairy tale discursive personality with a higher social status tries to influence the interlocutor, using an authoritative, confident intonation and a commanding tone. At the same time, the responsive moves of a communicative partner of a lower rank involve quieter intonation and the appropriate tone of speech.

In communication situations when communicative partners construct equal relations, their intention is cooperation and search for compromises. Verbal and prosodic components convey openness and trust to each other. Equal-status partners aim at creating a favorable atmosphere and according to their communicative needs incorporate multispectral prosodic variation.

Key words: social status, prosodic component, fairy tale speaker, social equality, social inequality.

Постановка проблеми. Ми часто думаємо про спілкування між людьми як про спілкування між рівними людьми, однак це рідко буває так [16]. У кожному суспільстві існує соціальна ієрархія, яка привілеює одні групи над іншими. Ті групи, які функціонують на вершині соціальної ієрар-

хії, значною мірою визначають комунікаційну систему всього суспільства [26, с. 8].

Реальне спілкування людей, так само як і спілкування казкових мовців у межах англійського казкового дискурсу, завжди є неповторним, так як кожен з мовців має різний внутрішній світ,

комунікативні інтенції, соціокультурний рівень та соціальний статус; сам процес взаємодії відбувається в певній, конкретній ситуації; тематика, на яку дискутують учасники казкової інтеракції, може торкатися та охоплювати різноманітні проблеми та питання; результати та продукти комунікативного процесу можуть бути непередбачувані.

З огляду на антропоцентричний вектор лінгвістичних досліджень однією з актуальних проблем є ідентифікація соціального статусу казкової дискурсивної особистості за особливостями просодичного оформлення її мовленнєвого репертуару. Клас просодичних невербальних компонентів відповідає за інтонаційний критерій забарвлення вербальних кодів, який можна свідомо змінювати у відповідь на зміни в акустичному, інформаційному і соціальному вимірах [25; 27]. Завдяки аналізу варіювання просодичних невербальних компонентів ми можемо успішно отримувати інформацію [22] про казкову дискурсивну особистість, адже за результатами численних досліджень, комуніканти швидко формують судження про риси особистості від простого знайомства з новими голосами, не спостерігаючи за будь-якою поведінкою [24].

Дослідження впливу соціального статусу казкового мовця на просодичну поведінку уможливує виявлення засобів забезпечення ефективності комунікативного процесу у різних комунікативних ситуаціях.

Об'єктом нашого дослідження є просодичний репертуар казкових мовців як індикатор їхнього соціального статусу, а **предмет** складають особливості використання казовими мовцями різної соціальної належності просодичних параметрів спілкування.

Таким чином, у роботі досліджується варіативність використання просодичних компонентів комунікації у різних комунікативних ситуаціях залежно від соціального статусу казкових мовців. Розглядаємо казкових комунікантів, які належать до різних соціальних класів, різних вікових категорій і мають різний рівень освіти та грають різні ролі у суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У межах сучасних лінгвістичних пошуків мова розглядається як потужний засіб впливу та механізм регуляції діяльності індивідів. Всебічне дослідження дискурсу та його одиниць відбувається з урахуванням багатьох аспектів, зокрема, комунікативних намірів співрозмовників [2; 4; 9; 14; 15], невербальної поведінки комунікантів [11; 13; 18; 19; 28], гендеру [3; 6; 7; 17; 21], соціального статусу [1; 5; 8; 10; 12; 29]. Однак, потреби

ситуативно зумовленої мовленнєвої комунікації висувають на перший план необхідність у теоретизуванні та експериментальному дослідженні специфіки впливу соціолінгвістичних параметрів, маємо на увазі соціальний чинник, на варіативність просодичних ознак мовленнєвої діяльності.

Опрацювання теоретичного підґрунтя дає підстави констатувати, що на сучасному етапі розвитку лінгвістики роль просодичної складової при ідентифікації соціального статусу мовця ще має отримати гідне висвітлення у сучасному мовознавстві.

Постановка завдання. Мета статті полягає у теоретизуванні специфічних соціально-зумовлених ознак просодичної поведінки казкових індивідів. Поставлена мета передбачає розв'язання таких **завдань**: визначення соціального статусу казкової дискурсивної особистості; виявлення та систематизація просодичних маркерів з урахуванням соціальних передумов їхнього використання. **Фактичним матеріалом** дослідження послуговували дискурсивні фрагменти з літературних казок для дітей. Загальний обсяг проаналізованого матеріалу складає 321 фрагмент.

Виклад основного матеріалу. Соціальний статус комуніканта є впливовим параметром, що регулює поведінку мовців у процесі комунікативної інтеракції і створює передумови для спілкування у кооперативному чи конфліктному руслі. Через те, як казкові дискурсивні особистості спілкуються один з одним, між ними прослідковується «межа», яка розділяє їх відповідно на високий, середній та низький соціальні класи [20]. Статусна дистанція [78] визначає позиції казкових комунікантів щодо один одного, впливає на їхній мовленнєвий репертуар та невербальний паспорт [13], включаючи просодичні характеристики мовлення казкової дискурсивної особистості. Таким чином репрезентується тип відносин підкорення / домінування між казовими мовцями. Так, наприклад, казкові інтерактанти, які вважаються нижчими за соціальним статусом, мають демонструвати покірність, ввічливість і надійність.

Соціальний статус уповноважує людину впливати на оточення і, таким чином, отримувати привілейовані позиції. Він має два соціальні виміри: (1) первинний рівень (більш постійний за своєю природою) – вік, етнічна приналежність, стать, фізичні здібності, раса та сексуальна орієнтація, і (2) вторинний рівень (параметри якого є більш мінливими) – освіта, географічне місцезнаходження, сімейний стан, соціально-економічний статус мовця тощо [23]. Через наявність статусної асиметрії комуніканти мають різне розуміння

про норми поведінки у соціумі [11, с. 113], що накладає певні обмеження на вибір мовленнєвого арсеналу засобів спілкування та просодичної підсистеми відповідно [там само].

Залежно від тих факторів, які генерують соціальний статус казкових співрозмовників з урахуванням соціально-рольових відносин між ними, у проведеному нами дослідженні проаналізовано два можливі вектори розвитку подій. Розгортання комунікативного процесу та розкриття комунікативно-значущого потенціалу інтонаційної організації мовлення відбувається у ситуаціях: (1) *соціальної рівності* та (2) *соціальної нерівності*.

У *ситуаціях соціальної рівності* комунікативна взаємодія відбувається між казковими мовцями з рівноправними соціальними статусами, виключаючи механізм підпорядкування одне одному. Вербальна та невербальна поведінка казкових інтерактантів у рівностатусних відносинах є відкритою, оскільки менше уваги фокусується на соціальній ієрархії. Комунікативні інтенції казкових індивідів направлені на синергію, пошук компромісу і балансу між власними інтересами та бажаннями інших. За рахунок відповідних комунікативній ситуації просодичних маркерів казкові дискурсивні особистості **формують сприятливу емоційну атмосферу комунікації, демонструють дружню тональність спілкування та забезпечують почуття довіри**. Виявлено, що у ситуаціях соціальної рівності просодично значущими є нейтральна / сумна / заспокійлива / жвава / (не) впевнена інтонації, м'які / ввічливі / наполегливі прохання, жартівливий / нейтральний / роздратований/ доброзичливий / поважний тони мовлення.

Так, наприклад, у ході кооперативного спілкування у прикладі (1) всі елементи ситуації знайомства представлені експліцитно. Казкові інтерактанти, які мають на меті встановлення комунікативного контакту, є рівноправними комунікативними партнерами – незнайомі між собою хлопчик Пітер та дівчина Венді. Позитивна ввічливість та прояв інтересу до казкового співрозмовника реалізуються за рахунок вербальної та просодичної систем. Для просодичного інструментарія характерним є вживання нейтральних просодичних інтонацій для позначення ввічливої манери, які комплексно взаємодіють з кінестичними компонентами (жестами, рухами тіла). Ініціативне встановлювання контакту фемініним комунікантом передбачає імплементацію прямого звертання до хлопця (*Boy*) з належною увічливою інтонацією (*said courteously*), яке передуює подальшій питальній конструкції (*why are you crying?*):

1) *His sobs woke Wendy, and she sat up in bed. She was not alarmed to see a stranger crying on the nursery floor; she was only pleasantly interested. "Boy," she said courteously, "why are you crying?" Peter could be exceeding polite also, having learned the grand manner at fairy ceremonies, and he rose and bowed to her beautifully. She was much pleased, and bowed beautifully to him from the bed [1].*

Інтенцією незнайомих один з одним мовців є ввічливе кооперативне спрямування комунікативного процесу, конструювання рівноправних відношень та репрезентація себе з кращої сторони. Мовні одиниці на фонетичному рівні, до яких апелює казковий комунікант, ефективно реалізують заплановану комунікативну інтенцію.

Ситуації соціальної нерівності передбачають взаємодію казкових інтерактантів з асиметричними соціальними статусами. Незалежно від спрямованості процесу спілкування співвідношення соціальних статусів конструює систему різностатусних відносин, встановлюючи домінуюче та субординативне положення казкових співрозмовників відносно одне одного.

Просодичний чинник, як маркер соціально-рольового аспекту, є ключовим засобом для вияву переваги, **демонстрації домінантної позиції та влади**. Комунікативні інтенції, які намагаються реалізувати казкові індивіди з вищим соціальним статусом за рахунок просодичного елементу, базуються на бажанні захопити ініціативу під час комунікативного процесу та впливати на адресата. Виявлено, що у ситуаціях соціальної нерівності просодично значущими є стверджувальна/ владна/ погрозлива / впевнена інтонація, різкі / чіткі накази, наказовий / категоричний / вимогливий / діловитий / повчальний тони мовлення.

У наведеному прикладі (2) діючими мовцями є хлопці з різними соціальними позиціями: хлопець-лідер та хлопець з його «банди», друг. Варіювання просодичних компонентів є показовим. Пітер визначає свій статус, вживаючи комбінацію квеситиву з волюнтативною інтонацією спонукального семантичного характеру (*he demanded sternly*), вимагаючи облігаторної відповіді на своє питання. Підкорена позиція Тутлса демонструється звертанням до лідера тихим / спокійним голосом (*he said quietly*). Далі інформація подається (*She is dead*) за рахунок невпевненої інтонації (*he said uncomfortably*), що виказує сумніви у респонсивному ході адресата:

2) *"Peter," he said quietly, "I will show her to you," and when the others would still have hidden her, he said, "Back, twins, let Peter see. "So, they all stood back, and let him see, and after he had looked*

for a little time he did not know what to do next. "She is dead," he said uncomfortably. "Perhaps she is frightened at being dead." He thought of hopping off in a comic sort of way till he was out of sight of her, and then never going near the spot any more. They would all have been glad to follow if he had done this. But there was the arrow. He took it from her heart and faced his band. "Whose arrow?" he demanded sternly. "Mine, Peter", said Tootles on his knees. "Oh, dastard hand," Peter said, and he raised the arrow to use it as a dagger. Tootles did not flinch. He bared his breast. "Strike, Peter", he said firmly, "strike true". Twice did Peter raise the arrow, and twice did his hand fall. "I cannot strike", he said with awe, "there is something stays my hand" [1].

Активним маркером лексичного рівня, який застосовують казкові мовці у комунікативній інтеракції фрагменту (3), виступає лексема *voice* із її персоніфікацією, часто у конструкції (*in ...voice*). Характерним для неї є те, що вона маркує соціальну позицію казкового мовця або виказує його гендерну приналежність. Діалогічна взаємодія між хлопцями відтворює ситуацію прояву авторитарності за рахунок просодичного параметру, що передбачає **демонстрування домінантної позиції**. Пітер підкреслює свою авторитетність вокативом (*Curly*), просодичним оформленням висловлення (*in his most captainy voice*) та директивом (*see that these boys help in the building of the house*):

3) *"Curly", said Peter in his most captainy voice, "see that these boys help in the building of the house." "Ay, ay, sir." "Build a house?" exclaimed John. "For the Wendy," said Curly. "For Wendy?" John said, aghast. "Why, she is only a girl!" "That," explained Curly, "is why we are her servants". "You? Wendy's servants!" "Yes", said Peter, "and you also. Away with them". The astounded brothers were dragged away to hack and hew and carry. "Chairs and a fender first", Peter ordered. "Then we shall build a house round them". "Ay", said Slightly, "that is how a house is built; it all comes back to me" [1].*

Вищий комунікативний статус хлопця-лідера, а також його авторитетність у очах інших хлопців роблять достатнім уживання просодичного компонента, вимовленого спокійним тоном, однак у манері капітана, для того, щоб усі його накази були виконані.

У діалогічному фрагменті (4) відносини між комунікантами також мають субординативний формат. Індикатором вищого соціального статусу Короля серед інших мовців виступає просодичний компонент, який він маркує своє мовлення, а саме наказовий тон (*commanded the King*),

директив з яким він звертається до підлеглого хлопця (*'Rise, Royal Woodman!*). У своєму вербальному звертанні до Джо Король номінує його на титул Королівського Лісоруба, демонструючи йому свою компетентність та владу:

4) *Joe hoped the King was not going to cut his head off, for any reason or none; but he obeyed, knelt down, and felt himself touched between the shoulder-blades with the axe head. 'Rise, Royal Woodman!' commanded the King. "Come once a month to the Forester's Lodge for orders, and let it be your first care to cut the choicest firing daily for the Princess's chamber" [2, c. 29].*

Висновки. Пропоноване дослідження присвячене аналізу варіативності просодичного репертуару казкової дискурсивної особистості залежно від її статусу у соціумі. Поєднання найбільш важливих соціально-економічних та соціально-психологічних характеристик казкового мовця фіксує норми його поведінки у суспільстві. Співвідношення соціальних статусів моделює два паттерни ситуацій комунікативної взаємодії: ситуації соціальної рівності та ситуації соціальної нерівності.

Проведене дослідження дозволило систематизувати такі результати: просодичні особливості мовлення казкового мовця у англомовному казковому дискурсі мають стратегічно важливий комунікативний потенціал, так як маніфестують формат та характер комунікативних відносин (паритет/домінування) і уможливають аналіз статусно-рольових та соціально-рольових характеристик учасників казкового дискурсу (симетричність / асиметричність стосунків).

Виявлено тенденції, що для мовців одного соціального прошарку характерним є дружній та відкритий стиль спілкування, пошук спільної мови, тоді як для мовців зі статусною асиметрією притаманним є демонстрування авторитарності. Через те, що рівно- та різностатусні відносини казкових інтерактантів впливають на характер та тональність спілкування, то вони визначають (деколи і обмежують) просодичні ресурси для реалізації комунікативних намірів.

Просодичні особливості мовлення адекватні умовам та ситуації спілкування є ключовим параметром для ідентифікації положення казкового мовця у соціальній ієрархії. Експліцитне просодичне оформлення вербальних форм казкових інтерактантів сприяє успішній реалізації поставлених комунікативних інтенцій та завдань під час комунікативної взаємодії.

Перспективність проведеного дослідження уможливує подальшу розробку теорії дискур-

сивної взаємодії різних кодових систем у випадках різної соціальної приналежності казкових мовців з метою адекватної інтерпретації мовлення партнера.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Барташева Г.І. Просторова орієнтація як засіб вираження асиметричності стосунків комунікантів у авторитарному дискурсі. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов». 2011. № 973. С. 13–18.
2. Безугла Л.Р. Вербалізація імпліцитних смислів у німецькомовному діалогічному дискурсі : монографія. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2007. 332 с.
3. Віротченко С.А. Особливості вираження негативних емоцій засобами невербальної комунікації (гендерний аспект). Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов. Харків, 2016. Вип. 84. С. 40–44.
4. Загнітко А.П., Овсянніков В.Є. Типологія комунікативних інтенцій подяки та прохання в епістолярії Василя Стуса. *Trends in the scientific development*. 2021. № 2. Р. 277–281.
5. Зверева О.Г. Комунікативні стратегії сіблінгів в англomовному сімейному дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04. Харків, 2014.
6. Ільченко М.Л. Гендерна специфіка стратегій комунікативного домінування в американських передвиборчих дебатах : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови». Харків, 2014. 23 с.
7. Мартинюк А.П. Гендер як конструкт дискурсу. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен : монографія / під загальн. ред. Шевченко І. С. Харків : Константа, 2005. С. 295–318.
8. Пахаренко А.В. Дитина як авторитарна дискурсивна особистість (на матеріалі сучасної англійської мови) : thesis. 2020. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/15834>
9. Пеліван О.К., Матієнко-Сільницька А.В. Просодія і актуалізація комунікативної інтенції: частотний параметр. *The 9th International scientific and practical conference "Science and innovation of modern world" (May 18–20, 2023) Cognum Publishing House, London, United Kingdom*. 2023. Р. 519–527.
10. Свідченко О.А. Мовні засоби вираження соціального статусу в сучасній англійській мові: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04. «Германські мови». Київ, 1997. 19 с.
11. Скриннік Ю.С. Дискурсивна варіативність вербальної та невербальної поведінки мовців при зміні соціальних ролей (на матеріалі англійської мови) (дисертація) : thesis. 2019. URL: <http://dspace.univer.kharkov.ua/handle/123456789/14648>
12. Скриннік Ю.С. Залежність комунікативної поведінки мовця від його соціального статусу у різних типах дискурсу. Наукові записки. 2016. Вип. 145. С. 276–280.
13. Солощук Л.В. Невербальні параметри англomовного діалогічного дискурсу: комунікативні дії та принципи. *Сучасні фундаментальні теорії та інноваційні практики навчання іноземної мови у ВНЗ* : колективна монографія. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. С. 253–269.
14. Фролова І.Є. Регулятивний потенціал стратегії конфронтації в англomовному дискурсі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. філол. наук : 10.02.04 «Германські мови». Харків, 2015. 36 с.
15. Шевченко, І.С., Петренко, О.М. Дискурсивні стратегії неввічливості у когнітивно-прагматичному вимірі. *Вісник Львівського університету. Серія філологічна*. 2019. №70, С. 91–101.
16. Allen B.J. Difference matters: Communicating social identity. 2nd ed. Long Grove, Ill : Waveland Press, 2011. 236 p.
17. Andersen M.L. Thinking About Women: Sociological Perspectives on Sex and Gender. 10-th ed. Boston : Pearson, 2014. 512 p.
18. Birdwhistell R.L. Kinesics and Context: Essays on Body Motion Communication. Philadelphia, 1970. 338 p.
19. Burgoon J.K., Guerrero L.K., Floyd K. Nonverbal Communication. Routledge. Taylor & Francis Group. London & New York. 2016. 480 p.
20. Burke P. History and Social Theory. Ithaca, N.Y., 1993. 209 p.
21. Lampe, N.M., Carter, Sh.K., & Sumerau, J.E. Continuity and Change in Gender Frames: The Case of Transgender Reproduction. *Gender and Society*, 33(6), 2019. P. 865–887.
22. Flexible voices: Identity perception from variable vocal signals / N. Lavan et al. *Psychonomic Bulletin & Review*. 2018. Vol. 26, no. 1. P. 90–102. URL: <https://doi.org/10.3758/s13423-018-1497-7>
23. Loden M., Rosener J.B. Workforce America!: Managing Employee Diversity as a Vital Resource. McGraw-Hill, 1990. 260 p.
24. McAleer P., Todorov A., Belin P. How Do You Say 'Hello'? Personality Impressions from Brief Novel Voices. *PLoS ONE*. 2014. Vol. 9, no. 3. P. e90779. URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0090779>
25. McGettigan C., Scott S. K. Voluntary and involuntary processes affect the production of verbal and non-verbal signals by the human voice. *Behavioral and Brain Sciences*. 2014. Vol. 37, no. 6. P. 564–565. URL: <https://doi.org/10.1017/s0140525x13004123>.

26. Orbe M.P. Constructing Co-Cultural Theory: An Explication of Culture, Power, and Communication. Sage Publications, Inc, 1997. 167 p.
27. Scott S., McGettigan C. The Voice: From Identity to Interactions. APA Handbook of Nonverbal Communication / ed. D. Matsumoto, H.C. Hwang & M.G. Frank. Washington, DC : American Psychological Association 2016. P. 289–305.
28. Soloshchuk L.V. The Processes of Diversification of the Non-verbal Communicative Components in the Modern English Discourse. *Cognition, communication, discourse*. 2020, N 21, pp. 50–60. <https://doi.org/10.26565/2218-2926-2020-21-04>
29. Zeigler-Hill V., McCabe G.A. An Evolutionary Perspective on the Role of Status in Close Relationships. Power in Close Relationships / ed. C. R. Agnew. Harman : Colorado State University, 2019. P. 9–27.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

1. Barrie. J.M. Peter Pan. URL: <http://www.literatureproject.com/peter-pan/> (Last accessed: 22.08.2023).
2. Farjeon E. The Little Bookroom. Oxford, 1955. 137 p. URL: <https://www.fadedpage.com/showbook.php?pid=20160524> (Last accessed: 02.07.2023).